

Házi kezelés.

Irta: *Zólyom Imre*, Selmezbánya szab. kir. város főerdőmérnöke.

Az „Erd. Lapok“ VII. füzetében megjelent igen érdekes és hazai erdőgazdaságunk belterjességének fokozását célzó cikknek azon részére óhajtok válaszolni, melyben Selmezbánya szab. kir. város erdőgazdaságára történik hivatkozás. E megtiszteltetést, úgy hiszem, csak annak köszönhetjük, hogy oly szerencsések vagyunk a magyar erdészet „alma mater“-jét birni falaink között, mert különben a felvidéken, sőt a közelebb fekvő részeken is sokkal nagyobb terjedelmű erdőségekkel bíró városok még mindig tövön az erdőn értékesítik műfaállományaikat és nem siettek a házi kezelés bevezetésével, melyet azonban az illető vezető és szakkörök bizonyára nagyon jól s alaposan meg tudnának indokolni.

Hazai erdőgazdaságunk fejlesztésének s a belterjesség fokozásának előmozdítása végett a házi kezelés bevezetése nagyfontosságú s ezt általánosságban senki sem tagadhatja, de speczialiter s éppen a városoknál lehetnek oly gátló és hátráltató körülmények, melyek, ha nem is teljesen lehetetlenné, de talán megfontolandóvá teszik annak ez időszerinti bevezetését.

A városok háztartásában a házi kezelést bármely gazdasági ágra vonatkozóan is értékesítési, s üzleti szempontból nem tartom helyesnek nemcsak nehézkességénél fogva, hanem azért is, mert az illető kezelő tisztviselőnek nincs meg a kellő hatásköre, működése a formák s paragrafusok tömkelegével van bilincsekbe verve s tekintve attól, hogy az erdőgazdaság s vele annak személyzete sohasem részesül abban a méltánylásban, melyet a városok gazdasági életében betöltött fontos hivatásánál fogva megérdemelne, üzleti tevékenységét nem érvényesítheti oly mérvben s oly módon, mely a házi kezelés rentabilitásának egyik főfeltétele és végül, mert a városok intéző köreiben ritkán van meg az áldozatkészség az erdőgazdaság érdekében teendő befektetések iránt.

Erdőállományunkat 1904-ben óriási csapás érte a hőtörések folytán, melyek az eddigi gazdasági beosztást illozóriussá tették, s így két évvel ezelőtt egyik legkiválóbb erdőrendezőnk, Muzsnay Géza főiskolai tanár ur vezetésével teljesen új üzemterv készült,

mely a 70% terjedelmű jegenyefenyveseinknek természetes felújulására való tekintettel — a bükkösök kivételével — a fokozatos kihasználást csaknem ugyanazon területen 20 évre terjedőleg állapítja meg. E kiváló s városunk erdőgazdaságának leghelyesebb irányát biztosító munkának ismertetését mellőzöm ugyan, de az előirt kihasználásokat megelőző s általunk használt jelölési eljárásnak rövid ismertetésével bebizonyítani óhajtom azt, hogy a fokozatos felújító vágásmódok helyes alkalmazása s így a természetes felújulás sikere, e város erdőgazdaságánál legalább, teljesen független attól, hogy a kitermelendő faanyag tövön az erdőn vagy házilag értékesítettik-e?

A jegenyefenyvesekben, valamint a tölgygyel egyes részekben az üzemterv a fokozatos felújító vágásmódot írja elő s a tarvágást csak ott, hol az alátelepülés máris teljes, sőt ennek mielőbbi felszabadítása felette szükséges.

Az üzemtervi munkálatok alkalmával, az összes kihasználandó vágásterületeken a legpontosabb becslés, a szálszámbeli felvétel lett alkalmazva, melynek eredménye erdőrészenként pontosan jegyzőkönyvbe lett véve. Igaz, hogy ez óriási munkatöbbletet s nagy költséget okozott, de viszont megnyervén a kihasználandó faállomány teljes s helyes képét, a fatömegek arányára támaszkodó előírás biztos bázison alapul. Minthogy pedig tapasztalati tény az, hogy 10 évi teljes kihasználási idő alatt a természetes felújulás nem sikerül, a kihasználás egy és ugyanazon területen legnagyobb részt 20 évre terjesztetett ki, vagyis a fordaszak első felében a világos és magvágás, a másodikban pedig a végvágás alkalmaztatik, de itt is csak akkor, ha a természetes felújulás már teljesen biztosítva van. De ezenkívül az üzemterv szabad kezdet nyújt a kezelő tisztviselőnek arra nézve is, hogy a természetes felújulás biztosítása végett a kihasználásnál az előírástól el is térhet, a szükség szerint annál többet vagy kevesebbet használhat ki s csak arra kell ügyelnie az esetben, hogy a kihasználandó összfatömegben ne legyen túllépés az évi előírányozathoz képest, mert nem a sablonnak, de a szakszerűségnek kell a kijelölésnél érvényesülnie. A következő évre szóló favágatási terv ezen alapelvek folytán csak ideiglenesen állíttatik egybe s az adatok csak a jelölés tényleges eredménye után lesznek bejegyezve, melyek nemcsak a

fatömeget, de ebből kifolyólag a hozamterületeket is megváltoztathatják.

A kijelölés s így a kihasználás mérve nemcsak a különböző erdőrészekben, de egy és ugyanazon területen is mondhatnám lépésről-lépésre változik; így a csaknem teljes záródású, de vágható koru csoportokban a megtelepülés biztosítása végett a fele fatömeg vétetik ki, tovább ahol egy darab területen régebbi megritkulás folytán már erőteljes fiatalos képződött, csaknem az összes faállományt jelöljük ki, ismét más helyen a fiatalabb csoportokban, hol a visszamaradó törzsek jövő fejlődését is szem előtt kell tartani, csupán gyéritésszerűen történik a kijelölés stb. Minthogy pedig nemcsak a kihasználendő, de visszahagyott törzsek is belesznek mérve mellmagassági átmérő szerint, az adatok pedig az u. n. jelölési naplóba bevezetve, a körlapösszegeknek egymáshoz arányából azután csaknem teljes pontossággal megállapítható, hogy az illető erdőrészletben az összfatömegnek hányadrésze lett kijelölve vagy visszahagyva. Ezen, bár hosszadalmas és költséges eljárás folytán a kezelő tisztviselő nemcsak a kihasználendő fatömeg mennyiségére s minőségére nézve van tájékozódva, de a visszahagyott fatömegről is pontos s bármikor igen könnyen betekinthető leltárral bír, mely az ellenőrző hatóságoknak munkáját is igen megkönnyíti.

A kijelölt törzsek mellmagasságban és gyöktön lebélyegezve lesznek. Fennálló szerződésünk értelmében a nem bélyegzett törzsek döntése szigorúan tilos s nemcsak az esetleg így döntött fa értékének ötszörösét kellene a vállalkozó cégnek megfizetnie, de a záródás megszakítása stb. folytán okozott károkért is teljes felelőséggel tartozik, viszont a kijelölt fát feltétlenül kitermelni köteles, mert ellenesetben nemcsak a faértéket kell megfizetnie, de ezt a vállalkozó terhére ledöntjük s ki is takarítjuk.

A döntés idején a munkások állandóan ellenőrizve lesznek, bár kizártnak tartom, hogy egy olyan tekintélyes s jó hírnevű cég, mint pl. jelenlegi vállalkozónk, Kohn Jakab s fia cég, már saját reputációja érdekében, tudva eltérne ebbeli kötelezettségeitől, felesleges is talán megemlítenem, hogy a jelölésnél elsősorban a beteges, rákos, csucs nélküli, elnyomott vagy magtermésre már nem alkalmas vén törzsek jelöltetnek ki, s mivel mindennek

daczára műfaszázalékunk a 80⁰/₀-ot is túlhaladja, de 75⁰/₀-on alul nem marad, mindezek az adatok elég garanciát nyújtanak arra nézve, hogy a kihasználás értékesítés szempontjából is teljesen megfelelő.

A fokozatos felújító mód alkalmazásánál főleg a már megtelepült fiatalos megvédése végett igen fontos a közelítés és vontatás helyes eszközlése. Szerződésünk azonban e tekintetben is körültekintően gondoskodik ebbeli érdekeink megóvásáról, amennyiben a vállalkozó e tekintetben is tartozik a kezelő tisztviselő rendelkezéseit pontosan betartani és az általa kijelölt módon és helyen új vontató vagy szállító utakat készíteni.

Valószínűnek tartom, hogy igen t. czikkiró urat csupán a házi kezelés iránti lelkesedése s dicséretes buzgósága indította arra, hogy helyi viszonyaink s gazdasági rendszerünk ismerete nélkül velünk szemben ily kritikát gyakoroljon, mindazonáltal fenti soraimmal bebizonyítani akartam 1-ször, hogy a fokozatos felújító vágásmódok helyes alkalmazása a megfelelő kezeléstől s nem attól függ, hogy a faállomány tövön vagy házilag értékesítetik, 2-szor, hogy tisztában lévén a fokozatos felújítás irányelveivel, Selmezbánya város erdőgazdaságánál nincsenek oly sivár állapotok, mint azt a sorok között kiolvasni lehet és bár a város természetszerűen s érthetően görcsösen ragaszkodik az erdészet „alma mater“-jének megtartásához, a modern irányelvek szolgálatába is szívesen lép be, de csak akkor, ha ezt a város háztartásának viszonyai megengedik s a nagyobb jövedelmezőség nem elméletileg, de reális adatok alapján biztosítva is van.

Szabad legyen ezek után reámutatnom arra, hogy Selmezbánya város a múlt évben miért nem tért át még a házi kezelésre.

A város erdőbirtokának fekvése értékesítés szempontjából igen kedvezőtlen, mert öt fő völgye öt világtáj felé nyilván, a faanyag koncentrációja vagy lehetetlen, vagy túlköltséges s házi kezelés esetén a Garam partján négy rakpartot is kellene létesíteni s az emiatt szükséges személyszaporítás költsége az aránylag csekély mennyiségű fatömeg tőrájának rovására menne. Ellenérvül ugyan felhozható lenne, hogy a kisebb tömegekben való eladásnál viszont magasabb árakat lehetne elérni, ez azonban a valóságnak meg nem felel és nagyon veszélyes, mert ily csekély fatömege a

nagyobb, tekintélyesebb és így megbízhatóbb czégek aligha reflektálnának és a város faanyagának értékesítésénél a kisebb s egymással rendszeren kartelt kötő kereskedőknek volna kiszolgáltatva. A második veszély az, hogy míg a tövön való eladásnál az árverés sikertelensége esetén minden rizikó nélkül várhat a város, sőt a használatokat a jövő jobb értékesítés reményében be is szüntetheti, addig a már döntött vagy rakparton levő faanyagának értékesítésénél kedvezőtlen konjunkturák esetén azon dilemma elé állítatik, hogy vagy elfogadja a meg nem felelő és reá nézve veszteséget jelentő ajánlatot, vagy pedig újabb és újabb árveréseket tűz ki, mely idő alatt azonban leraktározott faanyaga ha nem is oly lassan, de annál biztosabban pusztul, romlik és értéktelenedik.

E sajnálatos eset be is következett már nem is egy szomszédos erdőbirtokosnál, hol többszöri sikertelen árverés után házilag kitermelt és fuvarozott faanyag végre is oly árban lett eladva, hogy a birtokos a termelési és fuvarozási költségek jó részét elvesztette, illetve tőárként alig maradt meg egy elenyészően csekély összeg.

Ilyen kísérletezést a városi háztartás nem engedhet meg, főleg ott, hol az adóalap csekélysége folytán minden 900 korona hiány vagy veszteség 1⁰/₀ pótdóemelését von maga után.

A városi pénztárak tudvalévően nincsenek azon kedvező helyzetben, mint a kincstáriak, hogy szükség esetén a központtól ellátmányt kérjenek s legfeljebb a kormány által engedélyezett folyószámlahitel keretén belül mozoghatnak, melyet azonban a tanács tagjainak személyes erkölcsi s anyagi felelőssége mellett még ugyanazon év folyamán visszafizetni is kell. Fennálló szerződésünk értelmében vállalkozónknak minden év január hó 1-től havonként 3000 koronát kell lefizetnie a városi pénztárba és a visszamaradt vételárt pedig a fatömeg teljes átadása után 8 napon belül, mely összeg rendszeren az év folyamán igénybe vett folyószámlahitel kielégítésére lesz fordítva. Ha ezen havi 3000 korona pontosan be nem folyik, vagy a végelszámolás után fizetendő összeg a folyószámlahitel kielégítésére nem teljesen elegendő, a városi pénztárban máris érezhető zavarok állnak elő; de mennyire felbillenne a városi háztartás egyensúlya akkor, ha a házi kezelés esetén ezen bevételek időleges elmaradása mellett még 30—40.000 koronát

kellene a termelési és fuvarozási költségekre előlegezni, mely összeg a vételárral együtt és legjobb esetben csak egy év múlva térülne vissza a városi pénztárba.

Az adózó polgárságra nézve nagyfontossága a költségvetés olykép való összeállítására, hogy a bevételek önkényes felemelése s a kiadások erőszakos leszoritása folytán a háztartásban ne álljanak elő oly zavarok, melyek csak az erkölcsi hatásában is igen kellemetlen következményü póthitel-megszavazással simíthatók el, viszont megfordított esetben tulmagas pótdózsázalék kivetésével felesleges teher ne rakassék vállaira, vagyis a városi költségvetésnek ugy fedezeti, mint kiadási tételeire nézve a lehető legreálisabbnak kell lennie. Ez azonban csak ugy érhető el, ha az előirányzott tételek biztos alapokon nyugosznak, már pedig a házi kezelésnél ezek inkább csak reménybeliek, mert kedvezőtlen körülmények közé játszása esetén, milyenek a kifuvározást csaknem lehetetlenné tevő rossz időjárás, munkás- vagy fuvaroshiány, a Garamon előfordulható nagy árvizek, vagy kedvezőtlen konjunktura esetén az egyes árverések sikertelensége stb. az egész előirányzat illuzióriussá válhatik s katasztrófaszerű zavart okozhat a város háztartásában.

Jegenyefenyőhaszonfa a jelenleg érvényben levő s 1914. évig terjedő szerződésünk értelmében köbméterenként 10 K 12 f átlagárban értékesítetik, melyet a város minden koczkázat, befektetés vagy újabb teher nélkül kap meg. De ezen tőár megfizetésén kívül még sok egyéb s végösszegében tekintélyes pénzbeli kiadás hárul a vállalkozóra, mely a házi kezelés esetén a várost sujtaná; ilyenek például az összes jelölési, felvételi és köbözési költségek felének megtérítése, a vágásokba vezető utak fentartása vagy új utak készítése, továbbá a döntés és közelítés által akár az erdőállományban, akár a szomszédos magánbirtokokon okozott összes károk megtérítése, a döntés megkezdésétől fogva a fatömegben előállható mindennemű károk iránti szavatosság, mely megmenti a várost azon veszélytől, hogy például tűzvész esetén épületfavágásaiban bármi kárt is szenvedjen. Figyelembe kell venni továbbá a havonként előre befizetett 3000 koronának, valamint a fa vételárának, továbbá a termelési, fuvarozási s egyéb költségeknek az értékesítés napjáig szóló kamatos kamatait, ami most mind a vállalkozót terheli. A városi erdőbirtok kedvezőtlen fekvése foly-

tán a személyzetnek tetemes szaporítására volna még szükség és mindezt latba vetve, a ma adott viszonyok között a mérleg a házi kezelés hátrányára fog megbillenni s az ennek bevezetése által kecsegtető többleti haszon előre is kétségessé válik.

Szerződésünknek van még egy nevezetes pontja, melynek a kihasználásra vonatkozó kedvező hatása számtételileg ugyan ki nem mutatható; de értékesítés szempontjából nagyfontosságú. Ugyanis a város szakközege által műfának kijelölt törzset a vállalkozó feltétlenül megfizetni köteles és a fa jó vagy selejt szerinti megkülönböztetésnek helye nincsen. Tekintve, hogy a jelen félfordulószakban csekély kivétellel előkészítő vagy magvágások lesznek alkalmazva, tehát elsősorban a beteges, elnyomott, egy- szóval selejtesebb minőségű faanyag használtatik ki, pénzügyi szempontból is előnyösebbnek tartom a tövön való értékesítést. Nincs kizárva ugyanis, hogy házi kezelés esetén az illető tisztviselő egyes kétes minőségű törzsnek vagy törzsrésznek műfául való kitermelésétől tartózkodnék, nehogy a termelés és fuvarozási költségekkel terhelt ily minőségű faanyag azután a rakparton értékesítetlen maradjon, vagy az az összfaanyagnak átlagminőségét és így értékét is leszállítsa, de ekkor viszont a műfaszázalék fog hasonmévben apadni.

Erdőnevelési és ápolási szempontból szerződésünknek egyik nagy előnye az is, hogy a gyéritéseket a vállalkozó cég a város szakközegének kijelölése szerint feltétlenül végrehajtani köteles, illetve a kiszabott határidőn túl jogosítva van a város azt a vállalkozó terhére és költségére teljesíteni. E használatból kikerülő gyenge minőségű faválasztékoknak munka- és fuvarbére aránylag oly magas, hogy a vállalkozó ezekre egyszerűen ráfizet; de azok kihasználása elől kitérni nem tud, mert szerződésbeli jogainkat ez esetben nemcsak a jövedelem fokozása, de erdőnevelési és ápolási szempontból is szigorúan érvényesítjük, míg házi kezelés esetén a biztos anyagi veszteség láttára kénytelenek volnánk azok végrehajtását részben vagy egészben felfüggeszteni.

Fel kell említenem még az erdőgazdaság rendes menetét máris annyira zavaró s megakasztó folytonos munkás- s fuvarmizériákat, melyek városunknál annál érezhetőbbek, minthogy állandóan szegődött és társpénztári intézmények kötelékébe tartozó

erdei munkásaink nincsenek. A bérek napról-napra emelkednek, az ellenszegülések és sztrájkok napirenden vannak, a szerződéskötés csak arra jó, hogy azt egyedül az erdőbirtokos tartsa be, de a szociális intézményekkel agyondédelgetett munkás és fuvaros azt nem respektálja és az ebből eredő hátrány gyakran érezhető és tetemes anyagi kárt okoz a vállalkozóknak, mely házi kezelés esetén egyedül a várost sújtaná. Jóllehet hazánk sok városára nézve vannak a mienkkel azonos vonások, még sem merném határozottan állítani, hogy eddig felsorolt indokaim más városok erdőgazdaságára nézve is fennállanak és a helyi viszonyok ismerete nélkül nem érzem magam hivatva kritikát gyakorolni, s akár a házi kezelést, akár a tövön való értékesítést egyedül üdvöztőnek kimondani.

Az említett cikk, mely a két város erdőgazdaságát szembeállította, érthető mozgalmat és nyugtalanságot keltett városunk falai között, ugyannyira, hogy törvényhatósági bizottságunknak egyik nagytekinthető tagja a cikk megjelenése után nyomban egy beadványt intézett a város tanácsához, melyben erdőgazdálkodásunkat legpazarlóbbnak jelezve, feltételezem, hogy alapos számítások alapján, és határozott meggyőződéssel kijelentette, hogy a házi kezelés berendezésének elmulasztásával Besztercebánya városal szemben haszonfánkat mi 25% veszteséggel értékesítjük.

Nehogy azon vád érhesen, hogy eltöltött szolgálati időm alatt nem használtam ki minden legkisebb előnyt a faanyag értékesítése körül, melyre pedig kenyéradó városom anyagi helyzetére való tekintettel különös súlyt fektettem, részben hivatalos uton, részben magánérdeklődésből szereztem be azon tényleges és elvitázhatalan adatokat, melyekre alábbi soraimban hivatkozni fogok.

A hivatalos adatok szerint Besztercebányán a házi kezeléssel elért vételár fenyőhaszonfánál átlag 15 korona, rezsiköltség pedig 5 korona s így az elért tiszta tőár köbméterenként 10 koronát tesz ki. Egybevetve ezt a részünkre szerződésileg biztosított 10 K 12 f tőárral, a mi helyes álláspontunk igazolására szolgál a csekély tőárkülönbözeten kívül a házi kezeléssel járó folytonos bizonytalanság, munkatöbblet és egyéb háztartási zavarok, továbbá mindazon szerződésileg biztosított előnyeink, melyeket fentebb elősoroltam s ha ezt mind tőkésitem, úgy feltétlenül bizonyos, hogy Selmech-

bánya város a tővön való értékesítéssel köbméterenként legalább is 1 koronával magasabb tőárt ért el, mint Besztercebánya. A jelenlegi viszonyok mellett tehát nem hogy 25⁰/₀-ot veszítenénk a házi kezelés elmulasztásával, de 10⁰/₀-al többet nyerünk a tővön való értékesítéssel, pedig erdőbirtokunk földrajzi fekvése és elhelyezkedése nagyon kedvezőtlen.

A múlt évben megtartott faárverésen a régi árakhoz képest több mint 40⁰/₀ áremelkedést értünk el. Ha pedig a házi kezelés esetleges bevezetésével 25⁰/₀-nál kedvezőbb eredményt mutattunk volna fel, ugy ezen eredmény valószínűleg a házi kezelés javára és annak magasztalására jegyeztetett volna fel. Feltételezem, hogy ez esetben erdőgazdasági rendszerünkről a legnagyobb elismeréssel emlékeztek volna meg mostani kritikusaink, pedig a város tényleg 15⁰/₀-ot veszített volna a mostani értékesítéshez képest.

Végül meg kell jegyezmem, hogy jelen cikkem megírására nem a házi kezelés iránti ellenszenvem, hanem az önvédelem indított, bár helyesnek tartom, ha az erdőbirtokosok, főleg a városok az új rendszer behozatalát előbb alaposan megfontolják s teljes elfogulatlansággal tekintik meg az érem másik oldalát is, mert a városok gazdasági élete s háztartása a kísérletezést nem engedi meg. Ez az oka annak, hogy bár a modern dolgoknak és haladásnak nem vagyok ellensége, városomnak a házi kezelés bevezetését nem javasoltam s nem is fogom mindaddig, míg az új rendszer behozatalának gyakorlati hasznát és előnyeit feltétlenül biztosítottak nem látom, mely esetben magam leszek az első, ki a házi kezelés bevezetését javasolni fogja.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

PÁLYÁZATI HIRDET MÉNY

(*méhésmunkás-tanfolyamra*).

72683/XI/3. sz. — A gödöllői állami méhészeti gazdaságban a folyó évi október hó 15-én megkezdődő két éves méhészmunkás-tanfolyamra pályázat hirdetik. Felvétetnek oly egyének, kik 16-ik életévüket betöltötték, de 35-ik életévüket még túl nem haladták.